



דף מקורות מונחה

חסד התשובה

לפי זה, מה כוונת התורה - כמה צריך להתאמץ בשביל התשובה?
האם באמת התשובה כ"כ 'קרובה' אלינו?



הרב דרוקמן זצ"ל הביא משל לאדם חולה מאד שסיכוייו להרפא קלושים וכבר כמעט אפסה כל תקווה. והנה, אומרים לו שיש אולי סיכוי קטן להרפא ממחלתו באיזה מקום בעולם, וכי לא יעשה כל מה שבידו כדי להרפא ולהבריא?

והאמת היא, שמחלה גופנית איננה יותר חמורה ומסוכנת ממחלה רוחנית! החטא הוא מחלה קשה, פגיעה אנושה בבריאותו האמתית של האדם. עד כמה מוטל על האדם להתאמץ בשביל לעצור את ההדרדרות!

ועם כל זאת, אומרת התורה - לא צריך לטרוח כ"כ, היא ממש בידך! הקב"ה הושיט לך את תרופת התשובה על מגש של כסף, וכי לא תשתמש בה?!

ובאמת, התשובה מאד קרובה אלינו, וכפי שכתב הרב קוק (הקדמה לאורות התשובה):
היא מצות ד' שהיא מצד אחד קלה שבקלות, שהרי הרהור תשובה הוא כבר תשובה...



הרהור תשובה? איך מחשבה מקטלת את המעשים?



אמנם ודאי שבזה לא נגמרה התשובה וצריך גם לממש את הרהור התשובה ולהוציאו לפועל, אך כבר בזה יש משמעות עצומה! זה כבר תשובה! נבין עד כמה 'קרוב אליך הדבר מאד'.

נניח שאדם ברחוב מציע לכם מאתיים שקלים, מתנה, ללא שום תנאי. לא תקחו ותשתמשו במתנה?
הקב"ה נתן לנו מתנה כ"כ גדולה, חסד עצום, וכי יעלה על הדעת שלא נשתמש במה שנתן לנו?

חשבו לעצמכם - על איזה מעשה, אפילו קטן, אתם יכולים לעשות תשובה?



לפני שנחיל, אנא חשבו - מהי תשובה?
והאם היא בכלל הגיונית?



רבי משה חיים לוצאטו שואל, במסילת ישרים (פרק ד):

איך יתקן האדם את אשר עיות והחטא כבר נעשה? הרי שרצח האדם את חברו... איך יוכל לתקן הדבר הזה? היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות?

איך אפשר להפוך את המעשים, אחרי שכבר נעשו?



הרב דרוקמן זצ"ל היה מביא דוג' מילד שלא הקשיב להוריו וכתוצאה מכך קיבל מהם עונש. בהזדמנות אחרת גם לא הקשיב, אך הפעם קפץ מגובה ושבר את רגלו - במקרה הראשון העונש הוא חיכוני ולא נובע ישירות מהמעשה, ואם הבן יבקש סליחה באמת, ייתכן שהוריו יסלחו לו. במקרה השני העונש הוא תוצאה ישירה של המעשה, ושום חרטה לא תועיל.

זה החידוש הגדול של התשובה - אע"פ שהאדם כבר נענש בצורה ישירה מהחטא, אפשר לבטל את זה! כביכול, הרגל חוזרת לעצמה.

חשבו - כמה ד' מוכן לסלוח לנו כך? מדוע הוא נוהג עמנו במידת החסד העצומה הזו?



התורה מביאה בפרשת ניצבים (דברים ל, יא-יד):
כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה הַיּוֹם לֹא נִפְלֶאת הוּא מִקֵּד וְלֹא רִחֵק הוּא: לֹא בְשֵׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָה: וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָה: כִּי קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ:



ומבאר שם הרמב"ן ש"ה המצוה הזו" היא מצוות התשובה.



דף מקורות מונחה

חסד התשובה

נתאר לעצמנו אדם שטובע בים והמציל זורק לו גלגל הצלה ואומר לו 'תחזיק חזק! אחרת תסחף ותמות' - האם אדם שפוי יעזוב את החבל? כל אחד יאחז בו בכל כוחותיו, שחייו תלויים בזה. ואעפ"כ, אם אדם עזב את החבל, והוא כבר אמור לטבוע, המציל מתייצב לידו שנית, שלא יטבע, למרות מעשיו. כך גם הקב"ה שולח לנו "גלגל הצלה" שוב ושוב ומאפשר לנו את התשובה, לא משנה מה עשינו.

לפני שנחיל, אנא חשבו - מהי תשובה? והאם היא בכלל הגיונית?

רבי משה חיים לוצאטו שואל, במסילת ישרים (פרק ד):

איך יתקן האדם את אשר עוית והחטא כבר נעשה? הרי שרצח האדם את חברו... איך יוכל לתקן הדבר הזה? היכול להסיר המעשה העשוי מן המציאות?

חשבו - למה ד' מוכן לסלוח לנו כך? מדוע הוא נוהג עמו כמידת החסד העצומה הזו?

איך אפשר להפוך את המעשים, אחרים שכבר נעשו?

התורה מביאה בפרשת ניצבים (דברים ל, יא-יד):
כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא ממך ולא רחקה הוא: לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו:

ומבאר שם הרמב"ן ש"המצוה הזו" היא מצוות התשובה.

עיינו בירושלמי מכות (ב, ו)
שאלו לחכמה: חוטא - מהו עונשו? אמרה להם: "חטאים תרדף רעה" (משלי יג, כא). שאלו לנבואה: חוטא - מהו עונשו? אמרה להם: "הנפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח, ד). שאלו לקב"ה: חוטא - מהו עונשו? אמר להם: יעשה תשובה ויתכפר לו; היינו דכתיב: "על כן יורה חטאים בדרך" - יורה לחטאים דרך לעשות תשובה...

לפי זה, מה כוונת התורה - כמה צריך להתאמץ בשביל התשובה? האם באמת התשובה כ"כ 'קרובה' אלינו?

מה קשה לכולם עם התשובה, ומהו החידוש?

מוסיף שם רש"י ע"פ חז"ל:
שאלא בשמים היא - שאילו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה...

הרב דרוקמן זצ"ל היה מביא דוג' מילד שלא הקשיב להוריו וכתוצאה מכך קיבל מהם עונש. בהזדמנות אחרת גם לא הקשיב, אך הפעם קפץ מגובה ושבר את רגלו - במקרה הראשון העונש הוא חיצוני ולא נובע ישירות מהמעשה, ואם הבן יבקש סליחה באמת, ייתכן שהוריו יסלחו לו. במקרה השני העונש הוא תוצאה ישירה של המעשה, ושום חרטה לא תועיל. זה החידוש הגדול של התשובה - אע"פ שהאדם כבר נענש בצורה ישירה מהחטא, אפשר לבטל את זה! כביכול, הרגל חוזרת לעצמה.

איך הם מבינים זאת מהפסוקים?



דף מקורות מונחה

חסד התשובה

וכפי שמביאים חז"ל בנוגע להרהור תשובה (קידושין מט, ב):

"הרי את מקודשת לי" - על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור - מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו.

חז"ל דנים במצב שבו אדם קידש אשה על תנאי - אם יתקיים התנאי היא תתקדש לו, ואם לא - לא. לדוג', אדם אומר לאשה שתתקדש לו בתנאי שיקפוץ חמש פעמים, ואם קפץ רק ארבע - אין קידושין. והנה כאן, התנה את הקידושין בהיותו צדיק. אולם, אפילו הוא רשע גמור, היא מקודשת, שאם הרהר בתשובה באותו רגע הרי מיד הוא הפך לצדיק!

אמנם ודאי שבזה לא נגמרה התשובה וצריך גם לממש את הרהור התשובה ולהוציאו לפועל, אך כבר בזה יש משמעות עצומה! זה כבר תשובה! נבין עד כמה 'קרוב אליך הדבר מאד'.

נניח שאדם ברחוב מציע לכם מאתיים שקלים, מתנה, ללא שום תנאי. לא תקחו ותשתמשו במתנה? הקב"ה נתן לנו מתנה כ"כ גדולה, חסד עצום, וכי יעלה על הדעת שלא נשתמש במה שנתן לנו?

הסביר הרב דרוקמן זצ"ל שאם התורה הייתה רוצה לומר שהתשובה קרובה, הייתה אומרת רק "לא בשמים היא ולא מעבר לים", אך בגלל שהוסיפה ופרטה 'מי יעלה לנו' וכו', חז"ל מבינים שיש עומק נוסף - היא לא בשמים, אך אם הייתה שם היה עלינו לעלות לשמים, או לחצות את הים, כדי להשיגה.

הרב הביא משל לאדם חולה מאד שסיכוייו להרפא קלושים וכבר כמעט אפסה כל תקווה. והנה, אומרים לו שיש אולי סיכוי קטן להרפא ממחלתו באיזה מקום בעולם, וכי לא יעשה כל מה שבידו כדי להרפא ולהבריא?

האמת היא, שמחלה גופנית איננה יותר חמורה ומסוכנת ממחלה רוחנית! החטא הוא מחלה קשה, פגיעה אנושה בבריאותו האמתית של האדם. עד כמה מוטל על האדם להתאמץ בשביל לעצור את ההדרדרות!

ועם כל זאת, אומרת התורה - לא צריך לטרוח כ"כ, היא ממש בידך! הקב"ה הושיט לך את תרופת התשובה על מגש של כסף, וכי לא תשתמש בה?!

ובאמת, התשובה מאד קרובה אלינו, וכפי שכתב הרב קוק (הקדמה לאורות התשובה):
היא מצות ד' שהיא מצד אחד קלה שבקלות, שהרי הרהור תשובה הוא כבר תשובה...

חשבו לעצמכם - על איזה מעשה, אפילו קטן, אתם יכולים לעשות תשובה?

הרהור תשובה? איך מחשבה מקבלת את המעשים?